

ДО ПИТАННЯ ПРО ДИСКУСІЮ ЩОДО ПРИНЦИПІВ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Сергій Петрович РАЙЧЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В науковій літературі звертається увага на те, що питання принципів кодифікації законодавства на даний час є недостатньо відпрацьованим, незважаючи на те, що ряд йому присвячені окремі публікації [1].

В юридичній науці діапазон поглядів на принципи кодифікації на сьогоднішній день є досить широким та варіюється в залежності від підходів щодо праворозуміння. Зокрема, в межах позитивістського праворозуміння досліджує принципи кодифікації Д. Вергелес.

На його думку принципи кодифікації – це прикладні принципи, узагальнюючі ідеї законодавчого виразу норм права. Це норми планування, прогнозування, використання різних прийомів законодавчої техніки, експертизи законопроектів [1]. Основоположне значення для кодифікації права має принцип конституційності і законності, який означає, що всі дії уповноважених органів з підготовки та прийняття кодифікаційних актів, а також самі ці акти повинні ґрунтуватися на Конституції і відповідати їй. Крім цього, принцип законності вимагає відповідності змісту кодифікованих актів норм, що регулюють важливі сфери суспільних відносин [1].

Принцип об'єктивності при здійсненні кодифікації права нерозривно пов'язаний з попереднім принципом [1]. Підставою для здійснення кодифікації є об'єктивні дані, що характеризують суспільні процеси, а також практика нормативно-правового регулювання суспільних відносин у тій чи іншій сфері законодавства. Саме об'єктивні обставини викликають необхідність створення акта кодифікації, а не суб'єктивний розсуд певної посадової особи [1].

Важливе значення для проведення кодифікаційної обробки законодавства має принцип демократизму [1]. Він зобов'язує виносити на обговорення громадськості проекти кодифікованих актів, залучати громадян до безпосередньої участі у виробленні нових законодавчих актів [1].

Слід виділити ще один принцип — принцип планування при створенні актів кодифікації [1]. Використання принципу планування при створенні актів кодифікації в процесі правотворчого процесу сприяє і сприятиме в майбутньому вдосконаленню діяльності по створенню актів кодифікації [1].

Майже аналогічних світоглядних підходів дотримуються І. Борщевський та Л. Добробог. Вони вказує, що кодифікація законодавства здійснюється на відповідних принципах: загальних (верховенства права, верховенства закону, демократизму, гуманізму та ін.) та спеціалізованих (своєчасність, повнота, єдина спрямованість) [2, с. 19; 3, с. 21].

Більш розширений «каталог» принципів кодифікації в межах позитивістського праворозуміння пропонує А. Амеліна. Вона звертає увагу на те, що до числа принципів кодифікації належать:

- плановість, системність законотворчих робіт [4, с. 108];
- забезпечення верховенства права [4, с. 108];

- принцип подолання внутрішньої неузгодженості й суперечності в законодавстві [4, с. 108];
- принцип наукової обґрунтованості [4, с. 108];
- наближення кодифікаційної діяльності в Україні до «європейських стандартів» [4, с. 108];
- принцип комплексності [4, с. 108];
- принцип пріоритету прав і свобод громадян [4, с. 108];
- принцип техніко-юридичної досконалості кодифікаційних актів [4, с. 108];
- принцип повноти [4, с. 109].

Децо інший (навіть – діаметральний) підхід по питання щодо принципів кодифікації пропонує В. Дудченко. В основі її поглядів щодо принципів кодифікації лежить ідея необхідності подолання позитивістських концепцій кодифікації. Своєю чергою, засадничою ідеєю стосовно кодифікації виступає вимога щодо її повноти. При цьому В. Дудченко наголошує, існує необхідність переосмислення традиційних концепцій кодифікації з їх детальною регламентацією на користь складання кодексів загальних принципів [5]. Ключовою проблемою на думку цієї дослідниці є невирішувана суперечність між принципом повноти кодифікації (неповні кодекси не мають сенсу) і неможливістю поєднати у межах національних кодексів міжнародні, європейські і недержавні правові норми [5].

Наступним принципом кодифікації В. Дудченко вважає принцип ієрархії норм права. Вона звертає увагу на те, що в основі кодифікації лежать різні джерела права, що виразно демонструє право Євросоюзу, Ради Європи і міжнародне право [5]. Так, правовими джерелами Євросоюзу є: 1) міжнародне право; 2) правова доктрина; 3) загальні принципи права; 4) судові рішення (прецеденти); 5) законодавство Союзу [5]. У зв'язку з цим важливо дотримуватися фундаментального принципу ієрархії норм права: право спільнот має перевагу над внутрішнім правом [5]. Крім того В. Дудченко вважає, що мають бути окремі кодекси (кодекси загальних принципів), котрі закріплюють певні стандарти поведінки (напр. стандарт поведінки суддів) [5].

Таким чином, підсумовуючи наведені точки зору стає очевидним, що розуміння природи та суті принципів кодифікації законодавства цілком залежить від підходів праворозуміння та відповідної школи права. Цілком очевидно, що єдиного універсального бачення принципів кодифікації законодавства в сучасній юридичній науці не напрацьовано.

Список використаних джерел:

1. Вергелес Д. Є. Основоположні принципи кодифікації законодавства. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63849/25-Vergeles.pdf?sequence=1>.
2. Борщевський І. В. Теоретичні засади кодифікації законодавства. Вісник Одеського національного університету. 2007. Т. 12. Вип. 11. С. 16-21.
3. Добробог А. М. Принципи кодифікації законодавства: види та зміст. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2015. № 14. Т. 1. С. 19-21.
4. Амеліна А. С. Принципи кодифікації цивільного законодавства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Вип. 30. Т. 1. С. 106-109.
5. Дудченко В. В. Загальні принципи кодифікації. URL: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom8/10.pdf>.